

Ковба М. В.,

orcid.org/0000-0003-1816-1016

METHODS AND FORMS OF MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION OF SENIOR STUDENTS (THE FIRST QUARTER OF THE XXI CENTURY)

The article is devoted to the analysis of modern methods and forms of military-patriotic education of high school students in the first quarter of the XXI century.

The author highlights modern forms of military-patriotic education among high school students in the early twenty-first century, including military sports competitions and the organization of military-patriotic camps and trainings. Specific examples of such initiatives in Ukraine are also considered, including the activities of the military-patriotic camp "Legionnaire". Particular attention is paid to the methods and objectives of these activities, which contribute not only to physical development and discipline, but also to the formation of patriotic values among young people. Other forms of extracurricular and extracurricular activities, such as military-patriotic clubs and media projects, are also considered, which contribute to the involvement of high school students in military-patriotic education. The author analyzes in detail participation in volunteer and civic initiatives, media projects and competitions, and information campaigns on military-patriotic education. Given the current social, cultural and technological trends, the author considers such aspects as the use of traditional and innovative methods, organization of relevant events in schools, and raising the level of civic awareness of students. The study uses the SWOT analysis method. The application of this method allowed the author to identify the strengths and weaknesses in the field of military-patriotic education that affect the effectiveness of the educational process.

The results obtained will allow us to develop prospects for further development of military-patriotic education among high school students, taking into account modern challenges and needs.

Key words: military-patriotic education, high school students, SWOT-analysis, efficiency, development strategy, civic consciousness, methods and forms.

Дата надходження статті: 05.01.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Ченіль М. М.

УДК 378.141

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.508>

Сотер М. В.;

orcid.org/0000-0002-4626-0137

ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (СЕРЕДИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Статтю присвячено дослідженню історичних та соціально-економічних передумов посилення ролі технічних закладів вищої освіти України (середина ХХ століття).

Наголошено, що друга половина ХХ століття в Україні відзначувалася потребою відбудови держави та її інфраструктури після Другої світової війни, а також інтенсифікацією науково-технологічного розвитку держави й усіх її технічних галузей (важкої промисловості, гірничодобувної промисловості, ядерної (атомної) промисловості, машинобудування, електроенергетики, металургійної, хімічної, нафтової та газової промисловості тощо).

Акцентовано, що в повоєнні роки значний інтерес держави до інженерно-технічної підготовки був представлений через законодавчу підтримку, зокрема постанову Ради Міністрів СРСР від 17 серпня 1947 року № 2917 «Про підготовку інженерів і техніків для промисловості сільськогосподарського машинобудування», Закон СРСР від 24 грудня 1958 року «Про зміцнення зв'язку школи з життям та подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» та інші.

*© Сотер М. В.

Звернуто увагу на посилення розбудови та відкриття нових вищих технічних навчальних закладів України (середина ХХ століття), зокрема «Української інженерно-педагогічної академії» (21 лютого 1958 рік, м. Харків), «Вінницького національного технічного університету» (1960 рік, м. Вінниця), «Державного університету «Житомирська політехніка»» (11 березня 1960 рік, м. Житомир), «Черкаського державного технологічного університету» (11 березня 1960 рік, м. Черкаси), «Національного університету «Чернігівська політехніка»» (11 травня 1960 рік, м. Чернігів) та інших.

Ключові слова: інженерно-технічна підготовка; інженерно-технічні кадри; технічні заклади вищої освіти України; історичні та соціально-економічні передумови посилення ролі технічних закладів вищої освіти України середини ХХ століття.

Постановка проблеми. До основних завдань вищої технічної освіти в Україні, що потребують першочергових кроків у їх вирішенні, віднесемо й потребу згуртування зусиль навколо ідеї інтенсифікації підготовки фахівців інженерних спеціальностей, до яких у час прискореного науково-технічного прогресу, інноваційного розвитку та жорсткої конкуренції на зовнішніх і внутрішніх ринках значно посилюються вимоги.

Аналіз досліджень. Питання підготовки фахівців у технічних закладах вищої освіти України розглядали В. Барабаш – «Громадянське виховання студентів інженерних спеціальностей вищих технічних навчальних закладів» (Кіровоград, 2013 рік), Т. Богданова – «Формування інформаційної культури студентів технічних спеціальностей у вищих навчальних закладах» (Харків, 2006 рік), С. Бондаренко – «Формування професійного інтересу у студентів вищих технічних навчальних закладів України в другій половині ХХ століття» (Харків, 2013 рік), Л. Влодарська-Зола – «Професійна підготовка майбутніх менеджерів у вищих технічних навчальних закладах» (Київ, 2003 рік), А. Ворох – «Розвиток вищої технічної освіти в Україні (20–30-ті рр. ХХ ст.)» (Слов'янськ, 2006 рік), І. Кузнецова – «Гуманізація і гуманітаризація вищої технічної освіти» (Одеса, 1993 рік), Г. Лебедь – «Генеза змісту фахової підготовки майбутніх програмістів у політехнічних навчальних закладах України (кінець ХХ – початок ХХІ століття)» (Херсон, 2018 рік), О. Лучанінова – «Виховна система вищого технічного навчального закладу» (Київ, 2017 рік), Т. Медведовська – «Розвиток професійної підготовки гірничих інженерів в Україні (1899–2005 рр.)» (Дніпропетровськ, 2011 рік), С. Онопченко – «Розвиток інженерно-педагогічної освіти в Україні (друга половина ХХ століття)» (Луганськ, 2011 рік), О. Резніченко – «Організація позааудиторної виховної роботи у вищих технічних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.)» (Харків, 2011 рік), І. Федосова – «Розвиток вищої інженерно-технічної освіти в Україні (кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ століття)» (Умань, 2014 рік), О. Юхно – «Діяльність політехнічних ВНЗ у контексті розвитку вищої технічної освіти в Україні (друга половина ХХ століття)» (Суми, 2016 рік) та інші.

Утім питання інженерно-технічної підготовки було й залишається в Україні таким, що потребує надтермінових кроків для свого вирішення. Разом із тим оновлення й удосконалення інженерно-технічної підготовки здобувачів у технічних закладах вищої освіти України не можливе без урахування позитивних аспектів її історичного розвитку. Задля узагальнення ефективного досвіду й пошуку раціональних ідей, які можуть бути використані в умовах сьогодення, виникає потреба звернення до історії розвитку вищої технічної освіти другої половини ХХ століття України. Варто відзначити, що цей період для нашої країни знаменувався грандіозними масштабами післявоєнної відбудови об'єктів цивільної, критичної, транспортної та промислової інфраструктури, зокрема побудови:

- мостів (відкриття у Києві першого в СРСР суцільнозварного моста через Дніпро за проектом академіка АН УРСР Є. Патона (5 листопада 1953 року));
- гідроелектростанцій (пуск агрегатів Каховської (1955–1956 рр.), Кременчуцької (1959–1960 рр.) та Київської (1964–1968 рр.) ГЕС);
- теплових електростанцій (пуск Придніпровської ДРЕС (31 жовтня 1961 року));

– ядерних реакторів (пуск першого на Україні ядерного реактора в Києві (12 лютого 1960 року));

– заводів, фабрик та комбінатів (Львівського заводу телевізорів (1957 року), Новокриворізького гірничо-збагачувального комбінату імені Ленінського комсомолу (13 листопада 1959 року); Дніпропетровського шинного заводу (1 серпня 1961 року); Чернігівського заводу хімічного волокна (20 листопада 1962 року); Херсонського целюлозного заводу (9 січня 1963 року); Сніжнянського заводу хімічного машинобудування Донецької області (грудень 1964 року));

– технічних розробок (найпотужніша у світі установка безперервної розливки сталі на Донецькому металургійному заводі (11 липня 1960 року)) [6, с. 488-490].

Усе це не могло не позначитися на розвитку вищої технічної освіти України другої половини ХХ століття. Більше того, у вищевказаний період усі галузі народного господарства гостро потребували інженерно-технічних та інженерно-будівельних кадрів.

Мета статті – дослідити основні історичні та соціально-економічні передумови посилення ролі технічних закладів вищої освіти України (середина ХХ століття).

Виклад основного матеріалу. Кінець I половини ХХ століття характеризувався значним посиленням вектору влади на вищу освіту, зокрема технічну, про що свідчить ухвалена постанова Центрального комітету ВКП(б) Ради Народних Комісарів СРСР від 23 червня 1936 р. «Про роботу вищих навчальних закладів та керівництво вищою школою», у якій йшлося про потребу вдосконалення роботи вищих навчальних закладів і розгортання нових, забезпечуючи їх відповідними науково-педагогічними кадрами, лабораторіями, кабінетами та бібліотеками [7].

У цій постанові також зазначалася потреба трансформаційних змін в організації освітнього процесу – зокрема потреба скасування практики довільних термінів початку та закінчення занять у вищих навчальних закладах, установивши у вищих початок занять від 1 вересня та закінчення їх 30 червня з перервами: на зимові канікули з 24 січня по 6 лютого та на літні канікули з 1 липня по 31 серпня; затвердити загальну кількість навчальних годин у шестиденку з початку 1936/1937 навчального року (на I та II курсах – не більше 30 годин, на III та IV – не більше 24 годин, на V – не більше 18 годин); установити тривалість академічної години (45–50 хвилин із перервою між заняттями в 10–15 хвилин); затвердити процедуру ухвалення розкладу вишу (має бути розроблений одразу на весь навчальний рік та представлений перед закінченням поточного навчального року); установити кількість дисциплін, що вивчаються в семестрі (як правило, не має перевищувати шести, а кількість дисциплін, що вивчаються щодня, не має перевищувати трьох); затвердити форми навчальної роботи з викладачем (лекції, що проводяться професорами та доцентами; практичні заняття у лабораторіях, кабінетах, майстернях, клініках тощо, які проводяться студентами під керівництвом професорів, доцентів та асистентів; виробнича практика, що проводиться згідно з навчальним планом під керівництвом спеціально виділених кафедрою керівників з того чи іншого виду практики); акцентувати увагу освітнього процесу на самостійній роботі здобувачів освіти, що проводиться у читальнях, бібліотеках, архівах, лабораторіях, кабінетах чи вдома із забезпеченням консультацій; установити ступені оцінки успішності студентів; рекомендувати єдину стандартизовану систему для здійснення підсумкового контролю результатів навчальних досягнень здобувачів освіти (складання державних іспитів для усіх вищих навчальних закладів, крім технічних, а у технічних – захист дипломних проектів); визначити умови допуску до державних іспитів і до захисту дипломних проектів [7].

Разом із тим поряд із законодавчими постановами щодо розширення й активізації вищої освіти, зокрема й технічної, виникли чинники, які суттєво вплинули й призупинили її розвиток. До таких чинників належить Друга світова війна, період німецької окупації території України з організацією на її території мережі концентраційних таборів (понад 200) та гетто (50), прифронтове життя, знищення будівель, що належали вишам разом з устаткуванням, розформування та евакуація вишів із частковою чи повною втратою майна.

С. Терепиший та Д. Малезик услід за В. Єлютіним зазначають, що «система вищої освіти Української РСР станом на 1940/41 навчальний рік складалась із 173 вишів (разом із заочними), у яких вищу освіту здобували 196,8 тис. студентів» [5, с. 51]. Дослідники на основі праці «Радянська вища школа у роки Великої вітчизняної війни» 1980 року за редакцією В. Дриночкина констатують, що вищі навчальні заклади ще до початку війни зазнали евакуації, яку очолив голова Всесоюзного комітету у справах вищої школи С. Кафтанов, при цьому перевага надавалася вишам технічного профілю, які б змогли досить стрімко поновити підготовку інженерних кадрів для військової промисловості [5, с. 51].

Учені зазначають, що «з території Української РСР із 143 було евакуйовано 70 вищих навчальних закладів, причому як державного, так і регіонального значення. Вони продовжували свою діяльність у містах Російської Федерації, Казахстану, Киргизії, Туркменії» [там само]. Як приклад переміщених технічних вишів наводять Харківський хіміко-технологічний, який продовжив свою роботу в Чугчику (Узбекистан), Київський індустріальний – у Ташкенті, Миколаївський суднобудівний – у Пржевальську [там само]. Також дослідники акцентували на тому, що значна частина вищих навчальних закладів, які залишилися на окупованих територіях й не встигли евакуюватись, припинили свою діяльність, або опинившись в евакуації, злились з місцевими навчальними закладами такого ж профілю, інші були поступово реформовані, і до початку 1942/43 н. р. в Україні з 173 українських залишилось лише 70 [5, с. 52].

У період після тієї війни акцент у вищій освіті надавався підготовці інженерів різних напрямків, і відповідно технічним закладам вищої освіти. Про це свідчить низка законодавчих ініціатив того часу. Зокрема в постанові Ради Міністрів СРСР від 17 серпня 1947 року № 2917 «Про підготовку інженерів і техніків для промисловості сільськогосподарського машинобудування» йшлося про вдосконалення програм щодо підготовки фахівців із сільськогосподарського машинобудування та тракторобудування [8]. Також наголошувалося на потребі організації відповідних факультетів при інститутах сільськогосподарського машинобудування та всілякої їх підтримки – при Запорізькому інституті створити факультети сільськогосподарського машинобудування, тракторобудування та ливарного виробництва; з 1947 року здійснювати підготовку інженерів за спеціальністю тракторобудування та сільськогосподарське машинобудування в Київському політехнічному та Харківському інститутах; збільшити контингент прийому студентів на перші курси зазначених спеціальностей; провести у 1947 та 1948 роках при Запорізькому інституті восьмимісячні курси перепідготовки інженерів із заводів Міністерства сільськогосподарського машинобудування; виділити Міністерству вищої освіти СРСР у IV кварталі 1947 року за рахунок виробництва трактори, сільськогосподарські машини та окремі вузли до них для укомплектування лабораторій з тракторобудування та сільськогосподарського машинобудування у відповідних інститутах.

У Законі СРСР від 24 грудня 1958 року «Про зміцнення зв'язку школи з життям та подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» також наголошувалося на підвищенні якості підготовки фахівців для промисловості, сільського господарства та будівництва [9]. Зокрема у розділі IV «Про вищу школу» (статті 30) акцентувалась увага на підготовці інженерів та поєднанні їх навчання з працею, яке мало бути організоване таким чином, щоб виробнича праця студентів сприяла кращому оволодінню їх майбутньою спеціальністю та давала студентам можливість послідовно вивчити технологічний процес виробництва. Удосконалюючи систему вищої освіти, значна увага мала приділятися підготовці інженерних кадрів для галузей нової техніки, подальшого розвитку наукової та проектно-конструкторської роботи.

Більше того, у статті 37 наголошено на потребі ширшого залучення до викладацької роботи у вищих навчальних закладах найбільш кваліфікованих інженерно-технічних працівників підприємств, будівництв, конструкторських бюро та науково-дослідних інститутів та інших практичних працівників, здатних вести викладання з використанням

передових методів виробництва та сучасних досягнень науки та техніки й розширення та зміцнення матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів, оснащення лабораторій університетів і технічних вишів електронними машинами, прискорювачами та іншим новітнім обладнанням.

Окрім того, на Сімнадцятому з'їзді КП(б) України було визначено соціально-економічні завдання піднесення УРСР [6, с. 125]. До основних напрямків розвитку віднесли технологічний прогрес за рахунок важкої промисловості, машинобудування, електроенергетики, металургійної, хімічної, нафтової та газової промисловості, що у свою чергу посилює потребу в фахівцях інженерних спеціальностей.

Відтак збільшення потреб у інженерно-технічних кадрах посилює роль технічних закладів вищої освіти в Україні й було зумовлено переважно регіональними особливостями й потребами певної галузі.

Так, на Півдні функціонував Одеський інститут інженерів борошномельної промисловості та елеваторного господарства, який 24 серпня 1953 року було перейменовано на Одеський технологічний інститут (нині Одеський національний технологічний університет) [1, с. 39]. Його виникнення на початку ХХ століття було зумовлено гострою потребою підприємств у відповідних фахівцях у зв'язку з інтенсифікацією землеробських робіт на Правобережній Україні, перетворенням Одеси в один із найбільших центрів виготовлення товарного борошна в Херсонській губернії, а також функціонуванням Одеського порту. У середині ХХ століття в навчальному закладі посилено створення нових технічних лабораторій, роботу кафедр із підготовки та видання навчально-методичного забезпечення, зокрема підручників і посібників [1, с. 39]. Більше того, три факультети інституту «розпочали підготовку інженерів за новими спеціальностями: на Механічному факультеті – автоматизація виробничих процесів харчових виробництв, автоматизація виробничих процесів текстильних виробництв, промислова теплоенергетика; на Технологічному факультеті – хімічна технологія деревини» [1, с. 40]. Усі ці заходи щодо посилення інженерної підготовки доводять гостру потребу та затребуваність підприємств у відповідних фахівцях.

З огляду на те, що Миколаїв був центром суднобудування на Чорному морі, на початку ХХ століття тут почав своє функціонування Миколаївський кораблебудівний інститут (нині Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова) [4, с. 13]. Незважаючи на війну та її негативні наслідки, наприкінці 40-х років в інституті почала працювати аспірантура за спеціальностями провідних кафедр «Конструкція корпусу корабля», «Технологія будівництва суден», «Судові парові турбіни», «Судові парові котли», «Судові двигуни внутрішнього згорання»; за період 1946–1950 років було здійснено 80 науково-дослідницьких робіт, за 1951–1955 років – більше 150; значна кількість книг була перекладена іноземними мовами і видані закордоном (підручники В. Лаханіна «Тепловий розрахунок вогнетривких котлів» (польською мовою), О. Голубченкв «Теплові схеми паросилових установок річкових суден» (китайською мовою), В. Бузніка «Судові парові котли» (китайською, польською і болгарською мовами)); 50-х роках було організовано філію закладу у Севастополі (1952 рік) [4, с. 27-28]. Усі ці заходи і кроки вказують на інтенсифікацію підготовки інженерів, зокрема суднобудівного профілю.

На теренах Західної України наприкінці ХІХ століття у зв'язку з потребою у компетентних та кваліфікованих спеціалістах для лісового господарства та торгівлі деревиною було створено перший лісівничий навчальний заклад [2, с. 19]. Після значних реорганізацій постановою Кабінету Міністрів УРСР від 15 січня 1945 року було організовано Львівський лісотехнічний інститут (нині Національний лісотехнічний університет) [2, с. 30]. Середина ХХ століття також відзначилась посиленням заходів щодо підготовки інженерних кадрів у інституті, зокрема 1955 року «функціонувало чотири факультети, 23 кафедри, 13 навчальних кабінетів, 21 профільна лабораторія. Інститут мав у своєму розпорядженні добре обладнаний навчально-дослідний полігон механізації

лісорозробок і сухопутного транспорту лісу, лісопильний завод, столярну майстерню» [2, с. 32].

На сході функціював Запорізький машинобудівний інститут (нині Національний університет «Запорізька політехніка»), який був створений на початку ХХ століття, евакуйований до міста Барнаул Алтайського краю 1941 року та відновлений після визволення Запоріжжя від німецько-фашистських загарбників 1944 року. І саме в повоєнні роки в інституті значно активізувалась його навчально-методична та науково-дослідницька діяльність. Більше того, було сформовано чотири наукові школи за керівництва д-р техн. наук, проф. В. Абрамова, канд. техн. наук, проф. П. Михайлова, д-р техн. наук, проф. Ю. Шульте та д-р техн. наук, проф. Б. Натапова [3].

Дані щодо випуску спеціалістів вищими навчальними закладами УРСР за галузевими групами навчальних закладів (1960 рік) засвідчують, що із загальної кількості 67 тисяч випускників 18,1 припадало на промисловість і будівництво, що займає друге місце, поступаючись тільки випуску освітян 28,0 [6, с. 338].

Про посилення ролі інженерно-технічного напрямку свідчить організація при АН УРСР 1963 року трьох секцій, дві з яких були технічного спрямування: фізико-технічних і математичних наук, хіміко-технологічних і біологічних наук та суспільних наук. Більше того, АН УРСР здійснювало та постійно поновлювало видавництво періодичних видань різних технічних галузей науки: «Автоматична сварка» (1948 рік заснування), «Прикладна механіка» (1955 рік заснування), «Автоматика» (1956 рік заснування), «Фізико-хімічна механіка матеріалів» (1965 рік заснування), «Проблеми міцності» (1969 рік заснування) та ін. [6, с. 241–242].

Про інтенсифікацію ролі технічних закладів вищої освіти у повоєнний час свідчить той факт, що в досліджуваний період було відкрито «Українську інженерно-педагогічну академію» (21 лютого 1958 рік, м. Харків; URL: <http://www.uipa.edu.ua/ua/>), «Вінницький національний технічний університет» (1960 рік, м. Вінниця; URL: <http://www.vntu.edu.ua>), «Державний університет «Житомирська політехніка»» (11 березня 1960 рік, м. Житомир; URL: <https://ztu.edu.ua>), «Черкаський державний технологічний університет» (11 березня 1960 рік, м. Черкаси; URL: <http://www.chdtu.edu.ua>), «Національний університет «Чернігівська політехніка»» (11 травня 1960 рік, м. Чернігів; URL: <http://stu.cn.ua>), «Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя» (11 листопада 1960 рік, м. Тернопіль; URL: <http://www.tntu.edu.ua>), «Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу» (1960 рік, м. Івано-Франківськ; URL: <http://www.nung.edu.ua>), «Херсонський національний технічний університет» (1960 рік, м. Херсон; URL: <http://kntu.net.ua/>), «Луцький національний технічний університет» (1966 рік, м. Луцьк; URL: <https://lntu.edu.ua>).

Висновки. Відтак до історичних та соціально-економічних передумов посилення ролі технічних закладів вищої освіти України в середині ХХ століття відносимо:

- потребу у відбудові держави та її інфраструктури після Другої світової війни;
- інтенсифікацію науково-технологічного розвитку держави й усіх її технічних галузей (важкої промисловості, гірничовидобувної промисловості, ядерної (атомної) промисловості, машинобудування, електроенергетики, металургійної, хімічної, нафтової та газової промисловості тощо);
- законодавчу підтримку на рівні держави інженерів різних напрямків (постанова Ради Міністрів СРСР від 17 серпня 1947 року № 2917 «Про підготовку інженерів і техніків для промисловості сільськогосподарського машинобудування»; Закон СРСР від 24 грудня 1958 року «Про зміцнення зв'язку школи з життям та подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» та інші);
- посилення розбудови та відкриття нових вищих технічних навчальних закладів;
- регіональні потреби у фахівцях конкретних галузей, що пов'язані з територіальними особливостями.

Перспективи подальших наукових розвідок можуть бути спрямовані на більш докладне дослідження окремих періодів розвитку технічних закладів вищої освіти

України у II половині ХХ – на початку ХХІ століття, виділення яких пов'язане з численними реформами, що відбувалися в той час.

Список використаних джерел:

1. Кананихіна О. М. Одеська національна академія харчових технологій / О. М. Кананихіна, А. О. Соловей, Н. П. Білявська, В. П. Мельникова; за ред. проф. Б. В. Єгорова. Одеса: Чорномор'я, 2017. 285 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1YBdVuJTisxTEllocDALYipiR5fE2ELei/view>
2. Національний лісотехнічний університет України/ Нац. лісотехн. ун-т України; ред. Ю. Ю. Туниця (гол. ред.) та ін. Київ, 2014. 247 с.
3. Національний університет «Запорізька політехніка». Історія та сучасність університету: офіц. сайт. URL: <https://zp.edu.ua/istoriya-ta-suchasnist-universitetu>
4. Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова: листая страницы истории/ ред. С. С. Рыжков, Б. А. Бугаенко, А. Ф. Галь. Киев. 2015 г. 318 с.
5. Терепищій С., Малежик Д. Діяльність українських вищих навчальних закладів у евакуації в роки Німецько-радянської (Великої Вітчизняної) війни. *Вища освіта України*, 2019. № 2. С. 50-56.
6. Українська Радянська Енциклопедія. Українська Радянська Соціалістична Республіка: Т. 11 / ред. кол. О. К. Антонов, Ф. С. Бабичев, Б. М. Бабій, М. П. Бажан та ін. 2-ге вид. Київ: УРЕ, 1984. 494 с.
7. О работе высших учебных заведений и о руководстве высшей школой: Постановление Центрального комитета ВКП(б) Совета Народных Комиссаров СССР от 23 июня 1936 г. *Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик*. URL: https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4080.htm
8. О подготовке инженеров и техников для промышленности сельскохозяйственного машиностроения: Постановление Совета Министров СССР от 17 августа 1947 г. № 2917. *Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик*. URL: https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4658.htm
9. Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР: Закон СССР от 24 декабря 1958 года. *Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик*. URL: https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_5337.htm

References:

1. Kananykhina, O. M., Solovei, A. O., Biliavska, N. P., & Melnykova, V. P. (Ed.). (2017). *Odeska natsionalna akademiia kharchovykh tekhnolohii* [Odesa National Academy of Food Technologies]. Odesa: Chornomoria. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1YBdVuJTisxTEllocDALYipiR5fE2ELei/view> [in Ukrainian].
2. Tunytsia, Yu. Yu. (Ed.). (2014). *Natsionalnyi lisotekhnichniyi universytet Ukrainy* [Ukrainian National Forestry University]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Natsionalnyi universytet «Zaporizka politekhnik». Istorii ta suchasnist universytetu. (2024). Ofitsiyni sait Natsionalnoho universytetu «Zaporizka politekhnik» [Official site of Zaporizhzhia Polytechnic National University]. Retrieved from <https://zp.edu.ua/istoriya-ta-suchasnist-universitetu> [in Ukrainian].
4. Ryzhkov, S. S., Bugaenko, B. A., & Gal, A. F. (Ed.). (2015). *Natsionalnyi universitet korablestroeniia imeni admiral Makarova: listaia stranitcy istorii* [Admiral Makarov National University of Shipbuilding: turning the pages of history]. Kiev [in Russian].
5. Terepyshchyi, S., & Malezhyk, D. (2019). Diialnist ukrainskykh vyshchychkh navchalnykh zakladiv u evakuatsii v roky Nimetsko-radianskoi (Velykoi Vitchyzniano) viiny [Activities of Ukrainian higher education institutions in evacuation during the German-Soviet (Great Patriotic) War]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2, 50–56 [in Ukrainian].
6. Antonov, O. K., Babychev, F. S., Babii, B. M., & Bazhan, M. P. (1984). *Ukrainska Radianska Entsyklopediia. Ukrainska Radianska Sotsialistychna Respublika* [Ukrainian Soviet Encyclopedia. Ukrainian Soviet Socialist Republic]. (Vol. 11). Kyiv: URE [in Ukrainian].
7. On the work of higher educational institutions and on the management of higher education: Resolution of the Central Committee of the All-Union Communist Party (Bolshevik) and the Council of People's Commissars of the USSR dated June 23, 1936. *Library of Normative Legal Acts of the Union of Soviet Socialist Republics*. Retrieved from https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4080.htm [in Russian].

8. On the training of engineers and technicians for the agricultural engineering industry: Resolution of the Council of Ministers of the USSR dated August 17, 1947 No. 2917. *Library of Normative Legal Acts of the Union of Soviet Socialist Republics*. Retrieved from https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4658.htm [in Russian].
9. On strengthening the connection between school and life and on the further development of the public education system in the USSR: USSR Law dated December 24, 1958. *Library of Normative Legal Acts of the Union of Soviet Socialist Republics*. Retrieved from https://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_5337.htm [in Russian].

Soter M. V.,
orcid.org/0000-0002-4626-0137

**HISTORICAL AND SOCIO-ECONOMIC PRECONDITIONS
 FOR STRENGTHENING THE ROLE OF TECHNICAL HIGHER EDUCATION
 INSTITUTIONS IN UKRAINE (THE MID-TWENTIETH CENTURY)**

The article is devoted to the study of historical and socio-economic preconditions for strengthening the role of technical higher education institutions in Ukraine (the mid-twentieth century).

It is emphasized that the second half of the 20th century in Ukraine was marked by the need to rebuild the state and its entire infrastructure after the German-Soviet (Great Patriotic) War, as well as the intensification of the scientific and technological development of the state and all its technical industries (heavy industry, mining industry, nuclear (atomic) industry, mechanical engineering, electric power industry, metallurgical industry, chemical industry, oil and gas industries, etc.).

It is noted that in the post-war years, the state's significant interest in engineering and technical training was represented through legislative support, in particular, the Resolution of the Council of Ministers of the USSR dated August 17, 1947, No. 2917 "On the Training of Engineers and Technicians for the Agricultural Machinery Industry", the Law of the USSR dated December 24, 1958 "On Strengthening Ties between School with Life and Further Development of the Public Education System in the USSR", and others.

Attention is drawn to the increased development and opening of new technical higher education institutions of Ukraine (the mid-twentieth century), in particular, "Ukrainian Engineering and Pedagogic Academy" (1958, Kharkiv), "Vinnytsia National Technical University" (1960, Vinnytsia), "Zhytomyr Polytechnic State University" (1960, Zhytomyr), "Cherkasy State Technological University" (1960, Cherkasy), "Chernihiv Polytechnic National University" (1960, Chernihiv) and others.

Key words: engineering and technical training; engineering and technical staff; technical higher education institutions of Ukraine; historical and socio-economic preconditions for strengthening the role of technical higher education institutions in Ukraine (the mid-twentieth century).

*Дата надходження статті: 11.12.2023 р.
 Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Рускуліс А. В.*